

Bibliometrija

Uporaba bibliometrijskih metod in
rezultatov bibliometrijskih v
knjižnicah
Predavanje 6

Izr. prof. Primož Južnič

Pomen in uporaba 1

- Objavljeni rezultati raziskovalnega dela so postali osnovni mehanizem tudi za ocenjevanja kvalitete raziskovalnega dela, kar je pomembno za napredovanje znotraj akademske ali raziskovalne ustanove, ali za pridobivanje sredstev za nadaljnje raziskovalno delo.
- Vprašanje produktivnosti v znanstvenem raziskovanju in s tem tudi meril za njeno merjenje, še nikoli ni bilo tako aktualno kot danes.

Pomen in uporaba 2

- Zbiranje kvantitativnih kazalcev o znanstvenih dosežkih je brez dvoma izjemno privlačno iz vrste vzrokov.
- Odločitve o zaposlitvah in napredovanjih oz. drugih akademskih zadevah, financiranju raziskovalnih nalog in projektov so pomembne, posebno takrat, ko so delovna mesta ali sredstva omejena.
- Kvantitativni podatki o dosežkih so zato pomemben podatek, ki lahko tako ali drugače podprejo takšne odločitve.
- Predvsem želi vsaka družba doseči optimalno izrabo resursov/virov, tudi tistih znanstvenih.

Uporabnost bibliometrijskih analiz in raziskav

Uporabnost pri ocenjevanju kvalitete/
odmevnosti znanstveno-raziskovalnega
dela je danes tako aktualna, da je skoraj
zasenčila vse druga področja in oblike
uporabe.

Različna uporaba rezultatov bibliometrijskih analiz

- Ocena odmevnosti oz. kvalitete objav raziskovalnega dela (raz. skupin oz. posameznikov, ter znanstvenih revij),
- Ocena določene raziskovalne politike,
- Pomoč pri izbiri serijskih publikacij v knjižnicah, ki podpirajo raziskovanje,
- Pomoč pri iskanju relevantnih informacij oz. objav.

Bibliometrija in bibliotekarstvo

Bibliotekarstvo, že po osnovni opredelitvi svojega strokovnega področja, dela z objavami. V njih so objavljeni tudi rezultati raziskovalnega dela. Zato je predmet raziskovanja obeh podoben (podobnost v imenih – biblio – ni naključna). Bibliometrijske metode so osnovne metode raziskovalnega dela tudi v raziskovanju na področju bibliotekarske in informacijske znanosti. Rezultati so uporabni tudi v knjižničarstvu, kot dejavnosti.

1. Pomoč pri vodenju nabavne politike

- Dejanska uporaba.

Te metode slonijo na analizi objavljenih del uporabnikov knjižnice. Pomembna podatka sta - kje so objavljena in katere publikacije navajajo oz. citirajo.

- Odmevnost – Dejavnik vpliva.

Dejavnik/faktor vpliva sloni na citiranju vseh potencialnih uporabnikov objav na nekem področju.

Kje in kdaj uporabljati?

- Bibliometrijske metode se kot pomoč pri nabavni politiki uporabljajo v knjižnicah, ki podpirajo raziskovalno delo (research libraries), specialne in visokošolske knjižnice.
- V sodobnih knjižnicah jih kombiniramo z e-metrijo. Gre za nove metode, ki izhajajo iz klasičnih metod merjenja in vrednotenja informacijskih virov, ki jih ima določena knjižnica. Vendar so te usmerjene v elektronske vire, ki vse bolj prevladujejo.

Bradfordov zakon

- Bradfordov zakon (1934) govori o tem, kako so članki z nekega raziskovalnega področja razdeljeni med revije. Govori o treh zonah/tretjinah:
- Nukleus, tretjina člankov v relativno majhnem številu temeljnih revij.
- Tretjina člankov, v večjem številu revij.
- Tretjina člankov v velikem številu revij.

Primer

Skupaj je 1.500 člankov na nekem področju.

- Prva tretjina revij
500 člankov v 10 revijah.
- Druga tretjina revij
500 člankov v 50 revijah.
- Zadnja tretjina revij
500 člankov v 250 revijah.

Seveda gre za teoretično izhodišče in formulo, dejanska situacija se lahko razlikuje od področja do področja.

Kaj lahko še uporabimo?

- Podatki o tem, kako se uporabljajo različni viri/gradivo, dajo lahko pomembne podatke o informacijskem vedenju uporabnikov.
- Podatki o zastaranju/neuporabi gradiva, pomagajo pri hranjenju.

2. Pomoč pri iskanju relevantnih informacij oz. objav

- “Klasično” iskanje informacij (information retrieval) sloni na obdelavi dokumentov, ter klasifikaciji z pomočjo ključnih besed, deskriptorjev in podobno.
- Iskanje po citiranih virov sloni na predpostavki, da so to iskanje opravili že avtorji objave.
- Citati so namreč že rezultat iskanja informacij opravljenega s strani vrhunskih strokovnjakov za določena področja in ob pomoči drugih strokovnjakov, med njimi tudi knjižničarjev.

Nadbessedilo

- Za objave raziskovalnih rezultatov pričakujemo, da bodo vsebovale določene rezultate in znanje, ki jih je moč indeksirati in najti skozi sistem navedb in citiranja. Navedbe so deli besedila, ki iz vsake objave naredi potencialno nadbessedilo (*hypertext*), saj ga poveže z obstoječimi objavami z istega področja. **Zato so Indeksi Citiranja (*Citation Index*) prvi zagotovili takšno elektronsko prezentacijo nadbessedila na nivoju agregacije in povezanosti navedb** in je njihova funkcija, kot si jo zamislil njihov avtor E. Garfield, bila predvsem v boljšem iskanju informacij, kot jih ponuja samo iskanje z pomočjo ključnih in drugih besedi.

Zanesljivost iskanja

Raziskave kažejo, da je iskanje besedil pomembnih za raziskovalno delo z pomočjo citatov veliko bolj zanesljivo, kot tisto z pomočjo besedi. Citati so namreč veliko bolj kodificirani, kot je lahko katerikoli sistem, ki uporablja le besede, pa naj bo še tako sofisticiran. (Leydesdorff L.

Wouters F. (1999)

3. Pomoč pri bibliopedagoškem delu

Bibliometrijske metode oz. izhodišča lahko povezujemo z usposabljanjem za iskanje informacij in uporabo različnih informacijskih virov. Ta proces danes praviloma označujemo z izrazom informacijsko opismenjevanje.

Uporaba pri bibliopedagoškem delu

Možno je povezati:

- Iskanje informacijskih virov,
- Povzemanje in uporabo dobljenih informacij,
- Navajanje informacijskih virov.

Ovire

1. Prikrivanje neznanja ali površnosti pri iskanju informacijskih virov,
2. Strah pred obtožbami o “prepisovanju”,
3. Nerazumevanje pomena točnega navajanja informacijskih virov.

Zakaj je pomembno navajati vire?

Povezava z motivi za citiranje:

1. Spoštovanje avtorskih pravic,
2. Dokaz poznavanja področja ali tematike,
3. Dokaz znanja iskanja informacijskih virov.

Učenje o citiranju je učenje raziskovanja

Pomembno izhodišče uporabe bibliometrije je povezovanje iskanja informacijskih virov, raziskovalnim delom, objavo rezultatov in citiranjem.

Učenje za raziskovanje je učenje za samostojno, inovativno delo.